

Tilburg University

Toelating en verwijdering in het middelbaar beroepsonderwijs

Zoontjens, P.J.J.; Huisman, P.W.A.

Published in:

Selectie bij toegang tot het onderwijs

Publication date:

2010

Document Version

Peer reviewed version

[Link to publication in Tilburg University Research Portal](#)

Citation for published version (APA):

Zoontjens, P. J. J., & Huisman, P. W. A. (2010). Toelating en verwijdering in het middelbaar beroepsonderwijs. In P. J. J. Zoontjens, & P. W. A. Huisman (Eds.), *Selectie bij toegang tot het onderwijs: Een juridische studie over toelating en verwijdering van onderwijsdeelnemers per thema en onderwijssector* (pp. 194-212). Kluwer.

General rights

Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

- Users may download and print one copy of any publication from the public portal for the purpose of private study or research.
- You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain
- You may freely distribute the URL identifying the publication in the public portal

Take down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

HOOFDSTUK 6

TOELATING EN VERWIJDERING IN HET MIDDELBAAR BEROEPSONDERWIJS

Paul Zoontjens en Pieter Huisman

1 De aard van het (middelbaar) beroepsonderwijs

1.1 Plaats en terminologie

De term *beroepsonderwijs* is pas in de tweede helft van de twintigste eeuw ontstaan. Voorheen werd er gesproken van ‘vakonderwijs’, een begrip waarbij de nadruk lag op de technische verrichtingen welke in een bepaalde werkkring worden verlangd. Het begrip werd dan ook voor de voorbereiding tot specifiek technische beroepen gebruikt, waarbij de veronderstelling was dat bij de opleiding voor die beroepen in hoofdzaak met het onderricht van bepaalde vaardigheden kon worden volstaan.¹ Beroepsonderwijs heeft begripsmatig een ruimer, meeromvattend bereik dan vakonderwijs. Reeds in 1955 werd daarover opgemerkt dat zij alle onderwijs omvat, ‘dat hoewel het algemeen vormend element daarin zeker niet ontbreekt meer in het bijzonder gericht is op een bepaald beroep of een groep van beroepen’.² Het vakonderwijs en later beroepsonderwijs danken hun ontstaan (omstreeks het begin van de 20e eeuw) aan initiatieven vanuit het beroeps- en bedrijfsleven.

Beroepsonderwijs – thans algemeen aangeduid als “middelbaar beroepsonderwijs”³ – is een vorm van secundair onderwijs dat een speciale relatie tot het voortgezet onderwijs onderhoudt. Het onderscheidt zich in het algemeen van het voortgezet onderwijs door de combinatie van een praktijk- en theoriedeel. Het voortgezet onderwijs, dat algemeen vormend heet te zijn, omvat in aanleg louter theoretisch onderwijs.

Krachtens artikel 10b2 van de Wet op het voortgezet onderwijs (Wvo) kan het bevoegd gezag van een school voor voortgezet onderwijs evenwel besluiten een leerwerktraject in te richten voor de basisberoepsgerichte leerweg. Het werktraject vindt dan buitenschools plaats bij een ‘leerbedrijf’ en geschiedt op basis van een leerwerkovereenkomst, als bedoeld in artikel 10b3 Wvo. Deze mogelijkheid dient om beter aan te sluiten bij de behoeften van bepaalde groepen van leerlingen die met een aanbod van alleen theorie in het onderwijs niet vooruit kunnen. Verder zijn ze bevorderlijk voor de afstemming met het beroepsonderwijs. De verbetering van die afstemming staat de laatste jaren hoog op de agenda van politici en beleidsmakers.

---

¹ Vgl. Ph.J. Idenburg, *Schets van het Nederlandse schoolwezen*, tweede herziene druk, Groningen 1964, p. 385/86.

² Ministerie O,K&W, Nota betreffende onderwijsvoorzieningen, no. 4 (Tweede Onderwijsnota), Den Haag 1955.

³ Zie bijvoorbeeld de aanduiding van de brancheorganisatie: MBO-Raad, <http://www.mбораad.nl/>.

Het belangrijkste doel is wel om ter bereiking van doorlopende leerlijnen, en daarmee gepaard gaande onderlinge uitwisseling van expertise tussen voortgezet onderwijs en beroepsonderwijs, sectorale hindernissen als verschil in financiering van instellingen en scholen, verschil in juridisch regime en verschil in locatie aan te pakken, c.q. te overbruggen. Zie in dat verband ook titel 6a van de Web, die gaat over samenwerking met scholen voor voortgezet onderwijs ter bevordering van doelmatig en doeltreffend onderwijs.

1.2 Zelfstandige sector

De ontwikkeling naar wederzijdse toenadering tussen het voortgezet onderwijs en het (middelbaar) beroepsonderwijs, kan niet afdoen aan het feit dat het (middelbaar) beroepsonderwijs een heel eigen sector is, die eigenlijk als buitenbeentje in het totale bestel fungeert. Het bijzondere van dit type onderwijs is de verbinding met het beroepsleven. Zo staan de 'kenniscentra beroepsonderwijs bedrijfsleven' (zie artikel 1.5.1 e.v. Web) aan de basis van de ontwikkeling van eindtermen (artikel 7.2.4, derde lid, Web). Deze kenniscentra zijn sectoraal georganiseerd en zijn directe partner van de bedrijven, de overheid en het onderwijsveld. Het bedrijfsleven wordt verder actief ingeschakeld bij de opzet van leerwerktrajecten voor deelnemers. Tenslotte zijn bedrijven het afnemend veld van degenen die een kwalificatie aan een instelling hebben behaald.

Het (middelbaar) beroepsonderwijs verkeert momenteel in een overgangsfase tussen het 'oude' beroepsonderwijs dat zich vooral richtte op vakdeskundigheid van de leerlingen en competentiegericht onderwijs dat de handelingsbekwaamheid van de leerlingen voorop stelt. Volgens de officiële opvatting worden bij competentiegericht onderwijs de leerlingen breder opgeleid, omdat het naast kennis en vaardigheden gaat om het aanleren van de juiste attitude en het vermogen om mee te groeien met de ontwikkelingen in het beroep. Het beroepsonderwijs werkt in deze grote vernieuwing samen met het bedrijfsleven en de kenniscentra beroepsonderwijs bedrijfsleven. Volgens de overheid dient deze vernieuwing een tweeledig doel: het beroepsonderwijs moet beter aansluiten op de eisen die het bedrijfsleven stelt, terwijl het competentiegericht onderwijs ervoor moet gaan zorgen dat de leerlingen meer worden geboeid, zodat het aantal voortijdige schoolverlaters kan worden teruggedrongen. Met de verwezenlijking van een en ander is een begin gemaakt, er lopen momenteel verscheidene experimenten. De invoering van competentiegericht onderwijs zal gaan inhouden dat de kwalificatiestructuur, met daarin de nieuwe kwalificatiedossiers, wordt herzien en dat de opleidingen en examens worden vernieuwd.⁴

---

⁴ Competentiegericht beroepsonderwijs en de nieuwe kwalificatiestructuur; brief staatssecretaris OCW, *Kamerstukken II* 2006/07, 27 451, nr. 68.

2 De instellingen in het beroepsonderwijs

2.1 Regionale Opleidingen Centra

De Web vormt het wettelijk kader voor de regulering van het beroepsonderwijs en de volwasseneneducatie en heeft zowel betrekking op door overheidsgeld bekostigde instellingen als het niet-bekostigde particuliere onderwijs. Een centrale plaats is daarbij ingeruimd voor de Regionale Opleidingen Centra (ROC's). De wet ging er oorspronkelijk van uit dat alleen deze instituten, die feitelijk zeer brede scholengemeenschappen zijn en gemiddeld zo'n 8.000 deelnemers⁵ tellen, door hun schaalgrootte voldoende garantie bieden op maatwerk voor de enorme waaier van deelnemers die op de educatie en het beroepsonderwijs afkomen. De grootste ROC's – zo'n vijf stuks – tellen meer dan 20.000 deelnemers. Later heeft men zich afgevraagd of aan de gegeven omvang van de instellingen niet ook bezwaren verbonden kunnen zijn in verband met een tekort aan menselijke maat en een gebrek aan veiligheid in het onderwijs. Dit heeft ertoe geleid dat bij wijziging van de Web in 2006 de mogelijkheid is gecreëerd voor instellingen om te worden gesplitst in kleinere onderdelen. Het gaat hier niet om een bevoegdheid van de centrale overheid, maar om een keuzemogelijkheid van het instellingsbestuur en andere betrokken instanties en personen binnen de regio, als men die kant uit zou willen gaan.⁶

Met de totstandkoming van de Web in 1995 is een aantal doelstellingen nagestreefd. In de eerste plaats verbetering van de kwaliteit van het onderwijs, door de invoering van een heldere kwalificatiestructuur en het versterken van de aansluiting tussen educatie en beroepsonderwijs. In de tweede plaats speciale aandacht voor bijzondere doelgroepen met onderwijsachterstanden, zoals allochtonen en gehandicapten, doordat de onderwijsinstellingen leerroutes kunnen gaan ontwerpen die zijn toegesneden op leerlingen met onderwijsachterstanden. In de derde plaats de vorming van het sluitstuk van het recht op toegang tot onderwijsvoorzieningen, doordat hiermee iedere burger in het bezit kan komen van een minimumstartkwalificatie. Dit is vooral van belang voor degenen die de school voortijdig dreigen te verlaten of door hun geringe opleidingsniveau een grote kans lopen uit het arbeidsproces te worden gestoten.

Het ROC is een instelling of een verzameling van instellingen welke tot taak heeft het verzorgen van educatie en beroepsonderwijs. Zij kunnen bestuurlijk twee gedaanten aannemen: als institutioneel, respectievelijk bestuurlijk geïntegreerde instellingen.²² Bij institutionele integratie is sprake van één instelling, met één bevoegd gezag en één beleid. Bij bestuurlijke integratie is er één bevoegd gezag over afzonderlijke

---

⁵ De term "deelnemer" is het equivalent voor het beroepsonderwijs van wat de leerling in het primair en voortgezet onderwijs en de student in het hoger onderwijs is.

⁶ Zie artikel 2.1.3, tweede lid, Web.

instellingen, zie artikel 1.3.2. Het betreft dan een soort federale structuur: een centraal gezag, maar evenzeer onderdelen die tot op bepaalde hoogte hun zelfstandigheid hebben behouden. De instellingen werken hierbij samen op ten minste de terreinen: financieel beleid, personeelsbeleid, informatieverkeer tussen overheid en instellingen, het onderwijsbeleid en de kwaliteitsbewaking. Instellingen moesten vóór 1 januari 1998 een plek gevonden hebben binnen een ROC. Op deze regel is echter een aantal uitzonderingen geformuleerd. Zo mochten vakscholen, die opleidingen verzorgden voor een specifieke branche, blijven bestaan (artikel 12.3.5). Ook instellingen die landelijk de laatste zijn van een bepaalde richting (bijvoorbeeld een christelijk-reformatorische instelling) hielden het recht op bekostiging door de overheid (artikel 12.3.6 Web). In de artikel 12.3.7 tot en met 12.3.9 is verder een aantal bijzondere uitzonderingsgevallen opgenomen. Per zelfde datum werden de agrarische opleidingen ondergebracht in specifieke centra, de Agrarische Opleidingen Centra (AOC's); zie artikel 1.3.3 Web.

2.2 Kenniscentra

Het stelsel is met het bestaan van ROC's en andere onderwijsinstellingen niet af. Anders dan bijvoorbeeld bij het wetenschappelijk onderwijs het geval is, kan men de bepaling van de methoden en doeleinden van het beroepsonderwijs niet overlaten aan de professionele autonomie van de instellingen alleen. Voor de beroepsopleiding is immers wezenlijk dat zij betrokken moet zijn op de buitenwereld van het beroeps- en bedrijfsleven die vooral veeleisend, divers en veranderlijk is. Niemand is in staat een beroepsopleiding te ontwerpen die voor alle tijden voldoet en onverminderd borg staat voor een optimale aansluiting op de wereld van 'het werk'. Goed beroepsonderwijs kan alleen gedijen in de wisselwerking tussen het opleidingsinstituut en de buitenwereld van het beroeps- en bedrijfsleven. Voor het gestalte geven aan deze wisselwerking zijn bij de Web in de verschillende hoeken van het stelsel van educatie en beroepsonderwijs instanties geregeld die onafhankelijk opereren van de onderwijsinstellingen en fungeren als de aanjagers en bewakers van de kwaliteit en de relevantie van het onderwijs. In de eerste plaats betreft het hier de Kenniscentra beroepsonderwijs bedrijfsleven (artikel 1.5.1 en 1.5.2). Verder is een rol weggelegd voor de exameninstellingen (artikel 1.6.1).

De *Kenniscentra beroepsonderwijs bedrijfsleven*, waarvan er momenteel 18 zijn, en waarvan een overkoepelende vereniging 'Colo'²⁴ bestaat, worden bekostigd door de overheid. Het bestuur ervan wordt gevormd door vertegenwoordigers van werkgevers, werknemers en onderwijsinstellingen. Zij hebben tot taak bij te dragen, zoals de wet zegt, aan het ontwikkelen en onderhouden van een landelijke kwalificatiestructuur, gericht op de aansluiting tussen het aanbod van beroepsonderwijs en de maatschappelijke behoeften daaraan, mede in het licht van de arbeidsmarktperspectieven voor afgestudeerden, en mede gelet op van belang zijnde

ontwikkelingen in internationaal verband.

3 Educatie

De activiteiten van de onderwijsinstellingen – hoofdzakelijk ROC's en AOC's – omvat naast beroepsonderwijs ook de educatie. De educatie heeft een eigen kwalificatiestructuur. Voor een aantal opleidingen, zoals Nederlands, Engels, Rekenen en Wiskunde, en Maatschappelijke Oriëntatie, stelt de minister de eindtermen vast. Dit is voor het eerst gebeurd op 1 januari 1996. De eindtermen van de andere opleidingen educatie, of onderdelen daarvan, stelt het bevoegd gezag van de instelling vast, zie artikel 7.3.3. Bij educatie gaat het niet om de kwalificatie voor een bepaald beroep. De educatie is gericht op een goede aansluiting op het beroeps- en voortgezet onderwijs. Er worden vier typen opleidingen onderscheiden, vergelijk artikel 7.3.1:

- voortgezet algemeen volwassenenonderwijs (vavo);
- opleidingen, gericht op breed maatschappelijk functioneren;
- verschillende opleidingen Nederlands als tweede taal;
- opleidingen, gericht op sociale redzaamheid.

Met het *vavo* kunnen de deelnemers een (deel)diploma mavo, havo of vwo halen. Een leerling voortgezet onderwijs kan tussentijds overstappen naar de minder schoolse omgeving van het vavo aan een ROC, om daar zijn diploma voortgezet onderwijs te behalen. Via samenwerkingsovereenkomsten kunnen scholen voor voortgezet onderwijs en ROC's het kader voor dit soort overstappen regelen en daarbij ook vooral de bekostigingsconsequenties op elkaar afstemmen. De *opleidingen, gericht op breed maatschappelijk functioneren* zijn niet bedoeld als eindonderwijs, maar als voorbereiding op een voortgezette opleiding, bijvoorbeeld vavo, een basisberoepsopleiding, vakopleiding of middenkaderopleiding. De opleiding, gericht op breed maatschappelijk functioneren is de meest heldere verbindingsschakel tussen educatie en beroepsonderwijs. Met de verschillende opleidingen *Nederlands als tweede taal (NT2)* kunnen deelnemers hun taalvaardigheid op aanvaardbaar niveau brengen. De *opleidingen, gericht op sociale redzaamheid* vormen een verzameling van opleidingen met een algemeen oriënterend karakter. Ze richten zich op een niveau van minimale zelfredzaamheid op het gebied van taal, rekenen en sociale vaardigheden. De instellingen krijgen een grote mate van vrijheid bij de invulling hiervan. De opleidingen NT2 en sociale redzaamheid zijn belangrijke ingrediënten van de bij wet voorgeschreven inburgeringscursus voor nieuwkomers.

4 Toegang tot opleidingen (middelbaar) beroepsonderwijs

4.1 Kwalificatieniveaus en eindtermen

Het beroepsonderwijs sluit aan, zoals de wet zegt, op het voorbereidend beroepsonderwijs en het algemeen voortgezet onderwijs. Zie artikel 1.2.1, tweede lid, Web. Toch moet alleen voor de opleidingen van de hoogste kwalificatieniveaus een vooropleiding in het voortgezet onderwijs zijn afgerond. Qua kwalificatieniveau kunnen, in oplopende mate, de volgende opleidingen worden onderscheiden:

1. assistentopleiding (duur: half tot één jaar),
2. basisberoepsopleiding (duur: twee tot drie jaar),
3. vakopleiding (duur: twee tot vier jaar),
- 4a. middenkaderopleiding (duur: drie tot vier jaar),
- 4b. specialistenopleiding (duur: één tot twee jaar), en
5. andere opleidingen (duur: ten minste vijftien weken).

De kwalificatiestructuur formuleert ‘wat’ het onderwijs moet realiseren. Daarbij moet worden onderscheiden tussen eindtermen en kwalificatieniveaus. Voor elke opleiding worden *eindtermen* geformuleerd. In de eindtermen wordt aangegeven wat van afgestudeerden op elk van de kwalificatieniveaus in de praktijk wordt verwacht. De eindtermen zijn opgebouwd uit drie categorieën die zich richten op het beroep, op doorstroming en op algemene vorming. Ze worden ontworpen door de ‘kenniscentra beroepsonderwijs bedrijfsleven’ en vastgesteld door de minister. Met het *kwalificatieniveau* wordt aangegeven het niveau waarmee deelnemers het onderwijs uitstromen. Voor degenen die de opleiding afronden wordt het kwalificatieniveau uitgedrukt door een diploma. Bij voortijdige schoolverlaters kan worden teruggegrepen op behaalde deelkwalificaties die elk afzonderlijk worden uitgedrukt in certificaten. Voor de verschillende niveaus kan worden verwezen naar bovenstaande schema’s. Alle opleidingen uit de kwalificatiestructuur kunnen in principe via twee *leerwegen* worden gevolgd, vergelijk artikel 7.2.2, tweede lid:

- een *beroepsopleidende leerweg* (BOL), waarbij de omvang van de beroepspraktijkvorming tussen de 20 en 60% ligt;
- een *beroepsbegeleidende leerweg* (BBL), waarbij het percentage beroepspraktijkvorming meer dan 60% is.

In het beroepsonderwijs wordt aan elk kwalificatieniveau een opleiding verbonden. Op het vierde niveau worden twee soorten opleidingen onderscheiden: de middenkaderopleiding en de specialistenopleiding. Een algemene karakteristiek van de opleidingen moet zijn dat ze beschikken over een herkenbare ‘breedte’. Voor iedere bedrijfstak of groep van bedrijfstakken kan het onderwijskundig model meer of minder worden ingevuld. Smalle, zeer functiegerichte trainingen komen niet in aanmerking voor een zelfstandige plaats in het onderwijsmodel. Niet voor elke bedrijfstak of voor elk beroepsdomein zijn dus opleidingen beschikbaar op alle vier niveaus.

Er is nationaal en binnen Europa versterkte aandacht voor de ontwikkeling en

invoering van een kwalificatiestructuur die niet zozeer uitgaat van behaald kennisniveau (wat weet ik?), als wel verworven competenties (wat kan ik?). Met name is hier van belang of en in hoeverre men zogenaamde basiscompetenties kan onderscheiden, die de internationale vergelijkbaarheid dienen en een flexibeler aansluiting op de arbeidsmarkt gestalte kunnen geven.

4.2 (Nadere) vooropleidingseisen

De vooropleidingseisen zijn neergelegd in artikel 8.2.1 Web. Artikel 8.2.2 Web bevat de nadere vooropleidingseisen. Een en ander is zeer nauw met elkaar verbonden. De systematiek is als volgt.

Voor toegang tot de vakopleiding (niveau 3) of middenkaderopleiding (niveau 4a) is in ieder geval vereist een diploma mavo, een diploma voorbereidend middelbaar beroepsonderwijs (vmbo), van de kaderberoepsgerichte, theoretische of gemengde leerweg, of een bewijs dat de eerste drie leerjaren van het havo of vwo met gunstig gevolg zijn doorlopen. Bij ministeriële regeling ex artikel 8.2.2 Web zijn verder nadere eisen gesteld door aanwijzing van de sectoren waarop de gemelde diploma's betrekking moeten hebben en van de vakken en andere programmaonderdelen die deel moeten hebben uitgemaakt van het examen ter verkrijging van deze diploma's.

Het betreft hier de Doorstroomregeling vmbo – beroepsonderwijs. Voor toegang tot de specialistenopleiding (niveau 4b, hoogste niveau) is een afgeronde vakopleiding (niveau 3) op het hetzelfde gebied noodzakelijk. Voor toegang tot de assistentopleiding (niveau 1, laagste niveau), die er in het bijzonder is voor leerlingen die in het voortgezet onderwijs geen diploma hebben behaald, en voor inschrijving voor een opleiding educatie zijn er geen eisen van vooropleiding, anders dan voltooid basisonderwijs. Wel bepaalt de wet dat de toelating tot opleidingen educatie uitsluitend voor meerderjarigen – personen van 18 jaar of ouder – openstaat (artikel 8.1.1, zesde lid, Web). De basisberoepsopleiding (niveau 2) is een tussencategorie. Voor de toegang tot haar gelden soms wel, dan weer geen vooropleidingseisen. Artikel 8.2.1, derde lid, Web gaat hierover. Indien er aan een instelling een assistentopleiding en basisberoepsopleiding voor eenzelfde beroep of beroepencategorie bestaan, is voor toegang tot de laatste minimaal een diploma vmbo basisberoepsgerichte leerweg vereist. Daarbij kunnen ook nog nadere eisen gelden krachtens de al genoemde Doorstroomregeling vmbo – beroepsonderwijs. Als er geen assistentopleiding voor eenzelfde beroep of beroepencategorie aanwezig is, dient de basisberoepsopleiding algemeen toegankelijk te zijn. In dat geval bepaalt het instellingsbestuur, afhankelijk van het examendossier van de ongediplomeerde leerling, in welk traject van de BBL of BOL van de basisberoepsopleiding hij wordt geplaatst.

Schema toelatingeisen

Toelating vanuit/tot opleiding	mbo	vwo	havo	mavo/vbo	vmbo
specialisten-opleiding	vak-opleiding zelfde richting	nee	nee	nee	nee
middenkader-opleiding	nvt	ov-bewijs naar klas 4	ov-bewijs naar klas 4	ja	T G K
Vakopleiding	nvt	ov-bewijs naar klas 4	ov-bewijs naar klas 4	ja	T G K
basisberoeps-opleiding	nvt	ov-bewijs naar klas 4	ov-bewijs naar klas 4	ja	ja
assistent-opleiding	nvt	ov-bewijs naar klas 4	ov-bewijs naar klas 4	ja	ja

ov-bewijs = overgangsbewijs T = theoretische leerweg in het vmbo G = gemengde leerweg in het vmbo K = kaderberoepsgerichte leerweg in het vmbo

Het instellingsbestuur kan, zo bepaalt artikel 8.2.1, vijfde lid, Web, in bijzondere gevallen afwijken van de wettelijke systematiek van voorgeschreven (nadere) vooropleidingseisen, namelijk “indien de deelnemer naar verwachting het onderwijs in de desbetreffende beroepsopleiding met voldoende resultaat zal kunnen volgen.”

4.3 Richting

Een van de meest gecompliceerde bepalingen van de overigens toch al niet gemakkelijk lezende wet is ongetwijfeld artikel 8.1.1, vijfde lid, Web. Dit onderdeel is er bij amendement ingekomen.⁷

Het onderdeel regelt eigenlijk twee onderscheiden zaken. Expliciet wordt bepaald dat de inschrijving tot de assistentopleiding of basisberoepsopleiding openstaat voor iedereen. Daarbij kan het bevoegd gezag van een bijzondere instelling aangeven dat degenen die wensen te worden ingeschreven, geacht worden de grondslag en de doelstellingen van de instelling te respecteren. De inschrijving kan vervolgens worden geweigerd of ingetrokken indien van zodanig respect niet blijkt of indien gegronde vrees bestaat dat de betrokkene van de inschrijving en daaraan verbonden rechten misbruik zal maken door in ernstige mate afbreuk te doen aan de eigen aard van de instelling of indien is gebleken dat de betrokkene van de inschrijving en daaraan verbonden rechten een dergelijk misbruik heeft gemaakt.

⁷ *Kamerstukken II 1994/95, 23 778, nr. 32.*

Impliciet kan vervolgens uit de regeling worden afgeleid dat voor inschrijving voor de hogere opleidingsniveaus (vakopleiding, middenkaderopleiding, specialistenopleiding) het instellingsbestuur verder gaande eisen kan stellen in verband met de richting. Niet alleen het vragen van respect behoort dan tot de mogelijkheden maar ook de eis dat een deelnemer de richting van de instelling daadwerkelijk onderschrijft, met andere woorden verklaart tot dezelfde gezindte te behoren als waar de richting van de bijzondere instelling op stoelt. De door Huisman en Mentink in hoofdstuk 2 besproken zaak Hoornbeeck is hier een illustratie van.

De regel van artikel 8.1.1, vijfde lid, is merkwaardig, omdat bij inschrijving juridisch gesproken toegang wordt verleend tot de instelling voor het volgen van een bepaalde opleiding. De hele systematiek van de nader te bespreken onderwijsovereenkomst wijst hierop. Verder hebben dit soort argumenten vooral met de identiteit van de instelling, niet opleidingen te maken. Overigens kan in een stelsel van beroepsonderwijs, waarin feitelijk alleen maar bijzondere instellingen figureren artikel 8.1.2 Web niet zonder betekenis zijn. Dat bepaalt dat indien binnen redelijke afstand van de woning van de deelnemer niet de gelegenheid bestaat tot het volgen van onderwijs aan een openbare instelling, aan deze deelnemer de toelating tot een bijzondere instelling niet mag worden geweigerd op grond van godsdienst of levensbeschouwing. Deze deelnemers kunnen dan ook niet worden verplicht tot het onderwijs dat in verband met die richting door de instelling wordt verzorgd (artikel 8.1.3, vierde lid, Web). Zie meer over een en ander in hoofdstuk 3.

4.4 Toegang beroepsopleidingen volgens EU-recht

Ingevolge jurisprudentie van het Hof van Justitie te Luxemburg, de EU-rechter, geldt er voor inreizende studenten uit andere EU-lidstaten een recht op toegang tot beroepsopleidingen, dat gelijk is aan dat van Nederlandse studenten. Discriminatie naar nationaliteit is verboden. Volgens deze jurisprudentie mag aan inreizende studenten die voldoende in een EU-lidstaat zijn geïntegreerd ook niet het recht op steun bij levensonderhoud – lees: studiefinanciering – ten laste van de ontvangende lidstaat worden ontzegd. Zie voor een en ander hoofdstuk 8, paragraaf 3.

5 Juridisch kader toelating en verwijdering

5.1 Inschrijvingseisen

Artikel 8.1.1 Web bevat een aantal formele eisen met betrekking tot inschrijving. Het is van belang die kort de revue te laten passeren.

1. Allereerst de eisen met betrekking tot de nationaliteit. De inschrijving als deelnemer staat slechts open voor degene waarvan aantoonbaar is dat hij:

- a. de Nederlandse nationaliteit bezit of op grond van een wettelijke bepaling als Nederlander wordt behandeld,
  - b. vreemdeling is en jonger is dan 18 jaar op de eerste dag waarop de opleiding begint waarvoor voor de eerste maal inschrijving wordt gewenst,
  - c. vreemdeling is, 18 jaar of ouder is op de eerste dag waarop de opleiding begint waarvoor voor de eerste maal inschrijving wordt gewenst en op die dag rechtmatig verblijf houdt in de zin van artikel 8 van de Vreemdelingenwet 2000,
  - d. vreemdeling is, niet meer voldoet aan een van de voorwaarden, genoemd onder b of c, en eerder in overeenstemming met een van die onderdelen is ingeschreven voor een (onderdeel van een) opleiding van een instelling, welk (onderdeel van de) opleiding nog steeds wordt gevolgd en nog niet is voltooid.
2. Verder geschiedt de inschrijving voor een opleiding of, en dat is typisch voor de sector van het beroepsonderwijs, een onderdeel daarvan. De opleiding of het opleidingsonderdeel moet bij de inschrijving worden aangegeven.
  3. Inschrijving geschiedt als deelnemer of als examendeelnemer. De deelnemer geniet door inschrijving de rechten welke in de onderwijsovereenkomst zijn vastgelegd. De examendeelnemer wordt uitsluitend tot de examenvoorzieningen toegelaten, geniet dus geen instructieonderwijs, en is bij inschrijving een door het bevoegd gezag te bepalen vergoeding verschuldigd aan het bevoegd gezag. In principe wordt niet tot inschrijving van een examendeelnemer overgegaan als de vergoeding niet is voldaan of als niet duidelijk is dat iemand zich daarvoor garant stelt.
  4. De inschrijving staat uitsluitend open voor degenen ten aanzien van wie het bevoegd gezag beslist dat zij tot de instelling worden toegelaten. Die beslissingsbevoegdheid heeft het bevoegd gezag slechts in twee gevallen: als het om een examendeelnemer gaat die niet aan de financiële voorwaarde voldoet of als de betrokken deelnemer niet beantwoordt aan de eisen in verband met richting, die in paragraaf 4.3 al aan de orde zijn geweest.
  5. De toelating tot de beroepsbegeleidende leerweg, een vast onderdeel van alle opleidingen op alle niveaus, staat uitsluitend open voor wie de volledige leerplicht, bedoeld in paragraaf 2 van de Leerplichtwet 1969 is geëindigd. Dat is het geval op de leeftijd van 16.
  6. Bij de inschrijving dienen de gegevens over de identiteit van de deelnemer te worden verstrekt, die grondslag kunnen vormen voor de afgifte van een BSN-nummer of onderwijsnummer, als bedoeld in artikel 8.1.1.a Web.
  7. De toelating tot de opleidingen educatie staat uitsluitend open voor volwassenen, zij het dat de toegang voor bepaalde categorieën volwassen vreemdelingen tot sommige van die opleidingen uitgesloten is. Zie artikel 8.1.1, zesde lid, Web.
  8. Een leerplichtige deelnemer kan pas definitief van de instelling worden verwijderd nadat het bevoegd gezag ervoor heeft zorg gedragen dat een andere instelling voor beroepsonderwijs of educatie, een school voor speciaal

(voortgezet) onderwijs, dan wel een particuliere school die voor de Leerplichtwet met een bekostigde school is gelijk gesteld bereid is de deelnemer toe te laten.

5.2 De onderwijsovereenkomst

Als een laatste formele eis zou men kunnen noemen dat aan de inschrijving voor een opleiding aan een bekostigde instelling voor beroepsonderwijs een onderwijsovereenkomst ten grondslag moet liggen, zie artikel 8.1.3 Web. De inschrijving komt met andere woorden niet rechtsgeldig tot stand als de overeenkomst niet is afgesloten. De figuur van de onderwijsovereenkomst strekt intussen verder dan alleen een formele eis. Het is het juridisch kader dat de wet voorziet voor toegang, verblijf en verwijdering van de instelling. Artikel 8.1.3 Web is uniek in zijn soort. Andere onderwijswetten kennen de onderwijsovereenkomst niet. In de onderwijsovereenkomst zijn zoals het heet de rechten en verplichtingen van de instelling enerzijds en de individuele deelnemer anderzijds vastgelegd.

Artikel 8.1.3 Web bepaalt in de eerste drie leden:

1. Aan de inschrijving ligt een overeenkomst tussen het bevoegd gezag en de deelnemer ten grondslag.
2. De overeenkomst wordt, overeenkomstig een door het bevoegd gezag vastgesteld model, schriftelijk aangegaan. De overeenkomst wordt gesloten voor de duur van de opleiding dan wel voor het deel van de opleiding waarop de inschrijving betrekking heeft.
3. De overeenkomst regelt de rechten en verplichtingen van partijen, daaronder begrepen die, welke voortvloeien uit de wet, en omvat ten minste bepalingen over:
  - a. de inhoud en inrichting van de opleiding, waaronder voor een beroepsopleiding begrepen het voltijdse of deeltijdse karakter en de leerweg, alsmede de examenvoorzieningen,
  - b. de tijdvakken waarbinnen en, voor zover mogelijk, de lokaties waarop het onderwijs verzorgd wordt,
  - c. de wijze waarop partijen uit de overeenkomst voortkomende prestaties gestalte zullen geven,
  - d. in voorkomend geval, terugbetaling van voorschotten, verstrekt door het bevoegd gezag, ter voldoening van een bij of krachtens de wet geregelde geldelijke bijdrage als bedoeld in artikel 8.1.4, en
  - e. de terugbetaling van cursusgeld in andere gevallen dan bedoeld in [uitvoeringsregeling les en cursusgeldwet].

Ten aanzien van de verwijdering stelt lid 6 dat de definitieve verwijdering van een

deelnemer waarop de Leerplichtwet van toepassing is, niet plaatsvindt dan nadat het bevoegd gezag ervoor heeft zorg gedragen dat een andere instelling, een school voor speciaal onderwijs of een school voor speciaal en voortgezet speciaal onderwijs, dan wel een instelling als bedoeld in artikel 1 onder c van de Lpw bereid is de deelnemer toe te laten. Indien aantoonbaar gedurende 8 weken zonder succes is gezocht naar een zodanige instelling of school waarnaar kan worden verwezen, kan in afwijking van de eerste volzin tot definitieve verwijdering worden overgegaan. Deze regeling kent – vreemd genoeg – overeenkomsten met de regeling in het primair onderwijs maar niet het voortgezet onderwijs; er is geen resultaatsverplichting.

De wetgever meende dat de overeenkomst zo nodig via de rechter zou kunnen worden afgedwongen. In zijn ogen zou de overeenkomst het mogelijk moeten maken dat de instellingen ook door de deelnemers zelf op hun prestaties worden aangesproken.⁸ De verwachtingen van de wetgever zijn evenwel niet verwezenlijkt. De nieuwe regeling van de onderwijsovereenkomst verschilt van de vroegere regeling, waarin bijvoorbeeld ook een bepaling rond schadevergoeding was opgenomen.⁹ In feite wordt daarmee de regeling uitgekleeft, en dat is wel in lijn met de kritiek op de vorige regeling, die hieronder wordt geformuleerd.

5.3 Kritiek op onderwijsovereenkomst, ingrijpen wetgever

Het wettelijk regelen van de onderwijsovereenkomst werd in de memorie van toelichting¹⁰ in de eerste plaats in verband gebracht met rechtszekerheid. In de tweede plaats werd gesteld dat het de bedoeling is de deelnemer sterker te positioneren: "Een op schrift gestelde overeenkomst biedt de deelnemer meer mogelijkheden dan onder vigeur van de huidige wetgeving het geval is, om wanneer de instelling in gebreke blijft, op nakoming aan te dringen en desnoods de rechter te adiëren, Het contract biedt anderzijds de instelling een instrument om de verplichtingen die de deelnemer bij inschrijving op zich neemt, bijvoorbeeld in termen van deelname aan het onderwijs en studieresultaten, te expliciteren."

De wetgever meende dat de overeenkomst zo nodig via de rechter zou kunnen worden afgedwongen. In zijn ogen zou de overeenkomst het mogelijk moeten maken dat de instellingen ook door de deelnemers zelf op hun prestaties worden aangesproken. Maar hiervan is totnogtoe weinig terecht gekomen. Er zijn enkele procedures gevoerd op basis van een onderwijsovereenkomst, maar het is daarbij nog verre van duidelijk of, en zo ja in welke mate, de onderwijsovereenkomst een toegevoegde waarde vertegenwoordigt ten opzichte van het voor andere sectoren in de wet geregelde. Een

---

⁸ Zie over de achtergrond: R. Brussee, Wet educatie en beroepsonderwijs, School en Wet, jaargang 1995, nr. 11/12, p. 7-12.

⁹ *Kamerstukken I* 2007/08, 30 853, A. Stb. 2008, 267.

¹⁰ *Kamerstukken II* 1994/95, 23 778, nr. 3, p. 142.

tweetal voorbeelden om dit te verduidelijken. In het zeldzame geval dat een deelnemer schadevergoeding werd toegekend ten laste van de instelling, berustte dat niet op het toerekenbaar tekortschieten in de uitvoering van de onderwijsovereenkomst, maar op de verklaring van de instelling zelf dat de kwaliteit van de opleiding ondermaats was en dat zij bereid was tot het betalen van schadevergoeding.¹¹

In sommige uitspraken wordt door de rechter nagegaan in hoeverre de instelling wanprestatie pleegt ten aanzien van het nakomen van de overeenkomst. Het gaat dan bijvoorbeeld om de vraag in hoeverre de instelling voldoet aan zijn inspanningsverplichting om een bepaalde leerling met een (leer)stoornis begeleiding en onderwijs te blijven bieden. In een zaak¹² bij het ROC Eindhoven ging het om een leerling met Asperger die driemaal een negatief (bindend) studieadvies had gekregen. Het ROC beëindigde daarop de overeenkomst. De rechter overweegt: “Hoewel [X] er belang bij heeft zijn opleiding af te ronden, dient het belang van ROC Eindhoven, die de kwaliteit van het onderwijs, haar eigen belangen en die van de overige 1500 leerlingen moet bewaken, bij beëindiging van de onderwijsovereenkomst, na afweging van de belangen, zwaarder te wegen. Daarbij neemt de voorzieningenrechter in aanmerking dat [X] kennelijk met de opleiding zelf niets wil doen (hij wil immers vrachtwagenchauffeur worden) en hij bovendien, blijkens de brief van het Regionaal Expertise Centrum Chiron van 23 augustus 2006, in aanmerking komt voor speciaal onderwijs, waar hij wel de individuele begeleiding kan krijgen die hij nodig heeft”. Er vindt dus belangenafweging plaats (bijvoorbeeld het belang van de instelling om de waarde van het diploma te handhaven) en de uitwijkmogelijkheid voor de betreffende leerling.

De vraag is wat de feitelijke meerwaarde van de onderwijsovereenkomst is ten opzichte van het elders geregelde leerlingenstatuut (voortgezet onderwijs) of studentenstatuut (hoger onderwijs). De ROC's hebben wel last van de verplichting tot het sluiten van een onderwijsovereenkomst, omdat er sterk de suggestie mee wordt gewekt dat zij (arbeidsintensief) maatwerk moeten leveren, hetgeen niet of slechts in uitzonderingsgevallen het geval is. In een evaluatiestudie uit 2002 wordt daarom terecht voorgesteld de wettelijke bepaling over de onderwijsovereenkomst te schrappen en daarvoor een verplichting in de plaats te stellen om in de Onderwijs- en Examenregeling een deelnemerstatuut op te nemen, waarin onder andere een klachtrecht voor deelnemers is opgenomen.¹³ Dit voorstel is door de wetgever opgepakt. In het vierde lid van een nieuw artikel 7.4.8 Web is het volgende bepaald:

---

¹¹ Rb. Maastricht 12 januari 2006 (vz.), *LJN* AV0664.

¹² Rb. 's Hertogenbosch 10 oktober 2007 (vz.) *LJN* BB 5247. De situatie verschilt effectief niet zoveel van het bindend advies in het hoger onderwijs, waar geen wettelijk geregelde onderwijsovereenkomst bestaat, in de zin van artikel 7.8b Whw.

¹³ *De WEB: naar eenvoud en evenwicht*; Eindrapport van de Stuurgroep Evaluatie WEB, Zoetermeer, juni 2001, p. 15.

“Het bevoegd gezag zorgt ervoor dat de instelling beschikt over een deelnemerstatuut waarin de rechten en plichten van de deelnemers zijn opgenomen.”

De MBO-raad heeft samen met het JOB (belanghebbendenorganisatie van deelnemers in het mbo) een model opgesteld.¹⁴ Het deelnemerstatuut zou de volgende onderdelen moeten bevatten:

1. omgangsnormen,
2. algemene rechten van deelnemers (begrijpelijke informatie, voldoende voorzieningen, klachtrecht, veilige leeromgeving, vertrouwelijkheid gegevens, regelmatige bespreking studieresultaten en gemotiveerd advies, medebeoordeling kwaliteit onderwijs, gelijke behandeling, vergadering in de school, instellen deelnemersraad),
3. klachten over het onderwijs,
4. bescherming tegen racisme, seksuele intimidatie en ander geweld,
5. bescherming persoonlijke gegevens,
6. gebruik van onderwijsvoorzieningen,
7. regeling bij het veroorzaken van schade door een deelnemer,
8. toelating,
9. niet doorgaan van de opleiding bij te weinig deelnemers,
10. inschrijving,
11. vrijwillige deelnemersbijdrage,
12. onderwijsovereenkomst,
13. onderwijs- en examenregeling (de verplichting om een dergelijke regeling op te stellen is geschrapt),
14. informatie over studievorderingen, studieadvies, studiebegeleiding en beroepskeuzevoorlichting,
15. aan- en afwezigheid,
16. strafmaatregelen,
17. vaststellen en wijzigen van het leerlingenstatuut,
18. overgangsregeling voor het instellen van een deelnemersraad.

5.4 Voorkoming en bestrijding voortijdig schoolverlaten

De wet kent een regeling inzake regionale meld- en coördinatiefunctie voortijdig schoolverlaten, zie artikelen 8.1.8 en 8.3.1 tot en met 8.3.3. Het is merkwaardig dat deze bepalingen in hoofdstuk 8 zijn geordend, omdat deze niet rechtstreekse verplichtingen of rechten van onderwijsdeelnemers betreffen, maar zich richten tot onderwijsinstellingen en gemeentebesturen. Wel kan worden toegegeven dat het hier gaat over de positie van (bepaalde) onderwijsdeelnemers.

---

¹⁴ Zie voor een voorbeeld:

<http://www.stageinfopunt.nl/files/Modeldeelnemerstatuut%20Bve%20RaadJOB.pdf>

Doelgroep van deze bepalingen zijn de deelnemers die het beroepsonderwijs of het vavo verlaten zonder startkwalificatie, en waarbij sprake is van een meervoudige problematiek. Deze doelgroep bestaat uit deelnemers tot 23 jaar. De bepalingen voorzien in een aanvulling op de Leerplichtwet 1969 voor deelnemers die niet leerplichtig meer zijn. Met deze bepalingen zijn drie soorten van voorschriften vastgesteld:¹⁵

- 1 Voorschriften om de besturen van de onderwijsinstellingen te verplichten tot het verstrekken van een opgave van niet langer leerplichtige voortijdige schoolverlaters die de instelling verlaten zonder een startkwalificatie.
- 2 Voorschriften omtrent de wijze waarop de meldingen moeten plaatsvinden en wat de gemeenten met de meldingen moeten doen.
- 3 Voorschriften inzake de bestrijding van het voortijdig schoolverlaten door middel van regionale samenwerking tussen gemeenten.

6 Rechtsbescherming

6.1 Procedures rond toelating en verwijdering

Daar binnen het BVE-veld geen openbare instellingen (meer) opereren verloopt de rechtsbeschermingprocedure via de civiele rechter. Zoals in de vorige paragraaf is aangegeven is het in de Web zo geregeld dat niet de Web zelf de procedure bevat voor schorsing en verwijdering (c.q. beëindiging van de overeenkomst), maar dat deze is opgenomen in de onderwijsovereenkomst, eventuele algemene voorwaarden bij de overeenkomst en het deelnemerstatuut. Opvallend is overigens dat voor zover het toelating en verwijdering in het middelbaar beroepsonderwijs betreft er slechts weinig zaken worden gepubliceerd via de geijkte kanalen, zoals www.rechtspraak.nl.

Een vermeldenswaardige zaak¹⁶ betreft een (minderjarige) leerling die toelating wilde tot een vmbo-t (de oude mavo) bij een vavo-opleiding van een ROC. Na een moeizame start, waarbij de betreffende leerling een jaar vmbo-t onderwijs volgt komt hij terecht op de Arbeidsmarktgekwalficeerde Assistentenopleiding van het ROC. Deze opleiding rondt hij af met een diploma. Vervolgens meldt hij zich aan voor de tweejarige opleiding TEXBO/ vmbo-t aan de School voor Volwasseneneducatie, eveneens een onderwijsinstituut van het ROC. De opleiding betreft een vavo-opleiding die leidt tot het diploma vmbo-t. Voor toelating tot deze opleiding stelt het ROC blijkens zijn website de volgende eisen:

- minimaal taalniveau B1;
- een vmbo basisberoeps- of kaderberoepsgericht diploma met minimaal een 6 voor Nederlands of;

---

¹⁵ *Kamerstukken II* 1999/00, 27 206, nr. 3, p. 2 (Memorie van Toelichting).

¹⁶ Rb. Den Bosch 10 augustus 2007 (vzr.), *LJN* BB4248.

- minimaal 2 jaar havo of vwo gevolgd of;
- aantoonbaar een vergelijkbaar niveau als hierboven omschreven.

De directie van het vavo deelt de ouders mee dat de leerling vanuit de vorige opleiding, School 23 van het ROC, een negatief advies heeft gekregen voor toelating tot het vavo. In het advies wordt gewezen op onvoldoende capaciteiten en een afwachtende houding. Er wordt ook melding gemaakt van het feit dat de schoolloopbaan van de leerling problematisch is geweest; hij heeft vaak gewisseld van school en is een half jaar thuis gebleven. Bij de aanvang van het schooljaar was zelfs sprake van een schoolfobie. “Vmbo-t is geen logisch vervolg op een MBO-niveau 1 opleiding. Ons advies is dus om [X] een bbl-opleiding niveau 2 te laten volgen. De relatie tussen [X] en school is een precare. Meer praktijk en niet hele dagen naar school toe moeten, zou voor [X], naar onze mening, de beste oplossing zijn”, aldus de school.

De rechter oordeelt dat in artikel 3, eerste lid aanhef en onder a, van het Besluit Samenwerking VO-BVE van 1 december 2005 (Stb. 2005, 642) is voorzien in de mogelijkheid om leerlingen die 16 of 17 jaar oud zijn in bepaalde gevallen vavo-onderwijs te laten volgen. Hij stelt vast dat de tegenargumenten van de ouders (de leerling heeft vanuit het basisonderwijs een vmbo-t advies gekregen, bij onderzoek is gebleken dat hij bovengemiddeld intelligent is, dat hij het eerste vmbo-jaar met een ruime 7 gemiddeld heeft afgerond en dat hij alle leerstof van het tweede leerjaar heeft gehad) zwaar wegen. Het advies vanuit de vorige opleiding was daarom niet volledig. De vraag is vervolgens wie kan beoordelen welke opleiding geëigend is. “Hoewel het in beginsel niet aan de rechter is te treden in de beoordeling die de wet opdraagt aan het bevoegd gezag, ziet de rechter zich in het onderhavige geval daartoe genoodzaakt, nu ter zitting is gebleken dat het bevoegd gezag zich bij zijn beslissing heeft verlaten op een klaarblijkelijk ondeugdelijk advies van School 23. Door [de historie van de leerling] te negeren worden de in het advies genoemde negatieve indicatoren (geringe zelfstandigheid; afwachtende houding; onzeker en labiel; problematische schoolloopbaan: alsof dat alles aan hem lag) volledig uit hun verband getrokken. Dat heeft een, wellicht onbedoeld, misleidende uitwerking op de lezer van dit rapport, meer in het bijzonder op het bestuur van het ROC als eerste gebruiker ervan, dat daardoor wellicht op het verkeerde been is gezet. Bedenklijker is daarenboven dat vooraleer dit voor de toekomst van [X] cruciale advies werd uitgebracht, daarover nooit met hem en zijn ouders overleg is gepleegd, wat waarschijnlijk aan de wortel ligt van het onvolledige karakter ervan. Het belang van [X] om thans zijn “groei” (na een therapeutisch jaar onder zijn niveau) op eigen niveau te kunnen blijven voortzetten is daardoor in feite volledig genegeerd. Het is een feit van algemene bekendheid dat leerlingen die genoopt worden om onder hun niveau te werken, groot gevaar lopen om in hun schoolcarrière te mislukken”, aldus de voorzieningenrechter. Hij beslist vervolgens dat de leerling moet worden toegelaten tot de vavo-opleiding.

Wanneer het gaat om verwijdering of schorsing is ook, zoals al opgemerkt, de onderwijsovereenkomst van belang. Bij een zaak¹⁷ rond een stagiair die werkte bij het parket en zijn geheimhoudingsplicht schond waren de volgende bepalingen van de overeenkomst relevant:

Artikel 17.2 Verwijdering cursist

De cursist kan door de directie van de instelling, met inachtneming van het bepaalde in artikel 8.1.3. lid 6 van de Web worden verwijderd indien hij/zij: (...)

3. zich schuldig heeft gemaakt aan ernstig wangedrag.

Artikel 17.3 Procedure verwijdering cursist

1. Het voornemen tot definitieve verwijdering wordt de cursist gemotiveerd bij aangetekend schrijven medegedeeld.
2. De cursist wordt in de gelegenheid gesteld binnen 5 dagen na dagtekening van het voornemen tot definitieve verwijdering, zijn/haar reactie daarop mondeling dan wel schriftelijk aan de directie van de instelling kenbaar te maken.
3. Binnen 10 werkdagen na dagtekening van het voornemen tot definitieve verwijdering verzendt de directie van de instelling gemotiveerd bij aangetekend schrijven haar besluit.
4. De instelling kan de cursist gedurende de procedure tot verwijdering de toegang tot de instelling ontfeggen.

De betreffende leerling wordt erop betrappt dat hij vertrouwelijke informatie van het parket heeft gelekt. De rechter overweegt ten aanzien van de verwijdering van de opleiding als volgt: "Het belang van het [X] College is in dit geval nauw verweven met het belang van het parket dat de stageplaatsen heeft aangeboden. Dat het parket belang heeft bij strikte handhaving van de aan de stagiaires opgelegde geheimhoudingsplicht is evident. Niet voor niets worden de stagiaires daar bij de aanvang van de stages uitdrukkelijk op gewezen en wordt hun een geheimhoudingsverklaring ter ondertekening voorgelegd. Voor het College is het belangrijk een goede relatie met het parket te onderhouden om de leerlingen ook in toekomst stageplaatsen bij het parket te kunnen blijven aanbieden. In dat licht heeft het [X] College een wezenlijk belang bij instandhouding van de jegens [eiser] getroffen maatregel. Niet denkbeeldig is immers dat de relatie met het parket onder druk kan komen te staan, indien het onderhavige incident tot minder verstrekkende gevolgen zou leiden". De rechter neemt in zijn oordeel mee dat de leerling er belang

---

¹⁷ Rb Haarlem 26 januari 2004 (vzr.), *LJN* AO2344.

bij heeft de opleiding af te ronden. Het ROC heeft zich bereid verklaard een andere school te vinden. Ook dat is een element om de verwijdering te billijken.

6.2 Zorgvuldigheidseisen bij verwijdering

Een uitspraak van de voorzieningenrechter in Arnhem¹⁸ geeft aan dat een verwijdering van de opleiding zorgvuldig moet gebeuren. Duidelijk moet zijn wie bevoegd is, op welke gronden de deelnemer wordt verwijderd en of de deelnemer wordt verwijderd van de opleiding, danwel van de instelling als zodanig. In deze uitspraak geeft de rechter ook aan dat algemene voorwaarden behorende bij de onderwijsovereenkomst en het studentenstatuut, althans de procedureregels met betrekking tot de verwijdering van een leerling, als algemene voorwaarden in de zin van artikel 6:231 BW gelden. Dit betekent onder meer dat de onderwijsinstelling op grond van artikel 6:233 sub b BW juncto artikel 6:234, eerste lid, sub a, BW de deelnemer een redelijke mogelijkheid moeten bieden om er kennis van te nemen, door de voorwaarden en het statuut vóór of bij het sluiten van de onderwijsovereenkomst ter hand te stellen. De bewijslast terzake rust op de onderwijsinstelling.¹⁹

7 Slotbeschouwing

Selectie, toelating en verwijdering in het veld van het middelbaar beroepsonderwijs is een aparte, complexe categorie. Dat hangt samen met het feit dat deze categorie een waaier aan opleidingen kent, met verschillende toelatingseisen. Tegelijkertijd betreft het (veelal) wel leerplichtige leerlingen, zonder dat er openbare instellingen zijn die in de praktijk de grondwettelijke garantiefunctie op zich kunnen nemen. Dat schept verplichtingen ten aanzien van de toelating door de bijzondere instellingen. De rechtsverhouding, en daarin verschilt het mbo ook van de andere sectoren, tussen instelling en deelnemer wordt daarbij niet in de wet geregeld maar bij (privaatrechtelijke) overeenkomst. De functionaliteit van deze figuur is evenwel niet onomstreden; de beoogde wederkerigheid van de overeenkomst en de rechten van de deelnemer ten aanzien van de opbrengst van het onderwijs blijken niet goed uit de verf te komen. Dit is een reden waarom de wetgever thans de systematiek heeft aangepast en meer in lijn heeft gebracht met het voortgezet onderwijs en het hoger onderwijs, te weten het wettelijk vastleggen van een deelnemerstatuut waarin onder meer de regelingen ten aanzien van verwijdering van deelnemers is opgenomen.

In concrete zaken rond toelating en verwijdering volgt de rechtspraak de lijn die ook in andere sectoren wordt gevolgd. In beginsel heeft het bevoegd gezag een vrije grote mate van discretionaire bevoegdheid om een deelnemer toe te laten, dan wel (na een bindend studieadvies) te verwijderen van een opleiding. De kwaliteit en de waarde

---

¹⁸ Rb. Arnhem 17 april 2009 (vz.), *LJN* BI 4322.

¹⁹ Vgl. o.a. HR 11 juli 2007, *NJ* 2008, 416.

van een diploma van de instelling weegt daarbij zwaar. Daarbij moeten wel de eisen rond (procedurele) zorgvuldigheid in acht worden genomen. Zo moet een weigering tot toelating wel stoelen op volledige informatie. Wanneer ouders kunnen aantonen dat een bepaalde opleiding in wezen de beste of enige (vervolg)opleiding voor hun kind is, is de rechter in een enkel geval geneigd de eis tot toelating te honoreren.

Evenzo geldt bij verwijdering dat de beslissing moet zijn gestoeld op een juiste grondslag, door de juiste persoon is genomen en met voldoende feiten is onderbouwd.